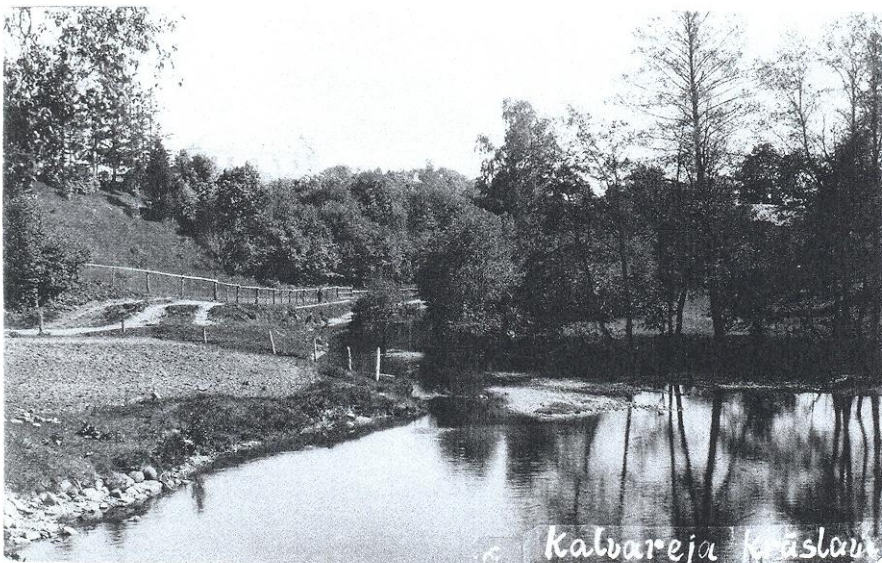

KRĀSLAVAS KATOĻU BAZNĪCAS UN KLOSTERA BŪVVĒSTURE NOVADA VĒSTURISKO LIKTENU KOPSAKARĪBĀS

Rūta Kaminska

I. Krāslavas katoļu baznīca.
1929

Arhitektūras un mākslas mantojuma veidošanās procesā ne vienmēr meklējamas tiešas kopsakarības ar sociāli ekonomiskās un politiskās vēstures faktoru iezīmētajiem līkločiem. Tomēr to radītais laikmeta fons nav ignorējams. Pat vairāk – ir periodi, kad šāda saikne saskatāma pietiekami skaidri. Par to vispirms liecina saimnieciskās dzīves procesos uzkrāto resursu apjomi – celtniecības aktivitātes un kritumu posmi visbiežāk saistīti ar šo fundāciju pieejamību. Tas parādās arī noteiktu paraugu izvēles prioritātēs un konkrētu meistarību loka iesaistīšanās būvniecības objektu un to apdares projektu realizācijā, kam pamatā bieži vien ir gluži pragmatiski izsvērtas laicīgās vai baznīcas varas intereses.

Runājot par 17.–18. gs. Latgali šādā kontekstā, iezīmīgākie jēdzieni, kas asociējas ar novada dzīvi, ir polonizācija un rekatolizācija. Tieši pie pēdējā no tiem jāpaskaidro īpaši, ja vēlamies izprast šī reģiona sakrālās arhitektūras un mākslas vēstures veidošanās ceļus. Nokļūstot un atrodoties katoliskās Polijas–Lietuvas valsts pakļautībā (1561–1772), novads ne tikai ieguva Inflantijas kņazistes nosaukumu, bet tā dzīvē svarīgu lomu ieņēma Tridentas koncilā formulētās nostādnes par katoļu baznīcas ietekmes palielināšanu, kas saistās arī ar kontrreformācijas izpausmēm. Latgalē

2. Krāslavas katoļu baznīcas ārskats. 20. gs. 20. gadi

¹ Strods H. Latvijas katoļu baznīcas vēsture: 1075–1995. – Rīga: Poligrāfists, 1996. – 152. lpp.

² Latvijas vēstures avoti. 3. sēj.: Latvijas vēstures avoti jezuītu ordeņa arhīvos. I. d. / Sakārt. J. Kleijntjenss. – Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 1940. – 247. lpp.

³ Katoļu dievnamu un draudžu veidošanās dinamiku raksturo statistika: 1613. gadā Rēzeknes, Ludzas un Vīlakas pilsnovados zināma tikai viena katoļu baznīca, bet 1772. gadā Latgalē ir 30 draudzes un 43 draudžu filiāles. Sk.: Strods H. Latvijas katoļu baznīcas vēsture.. – 173. lpp.

⁴ Turpat. – 168. lpp.

⁵ Turpat. – 167. lpp.

⁶ Turpat. – 171. lpp.

⁷ Jans Andrejs Plāters – Indricas īpašnieks, Inflantijas vaivads (1695). Sk.: Konarski S. Platerowie. – Buenos Aire: Paryž, 1967.– S. 49, 52; Akta wizytacji generalnej diecezji Inflanckiej i Kurlandzkiej czyli Piltyńskiej z 1761 roku. – Toruń, 1998. – S. XXX.

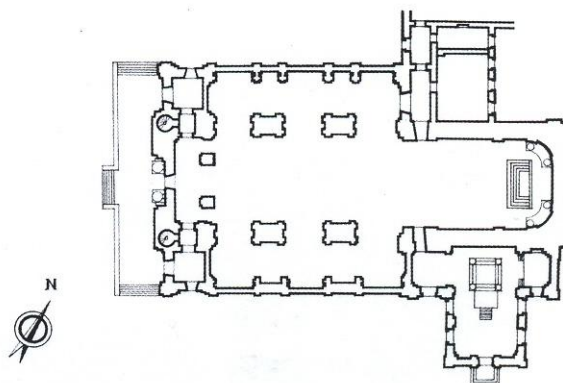
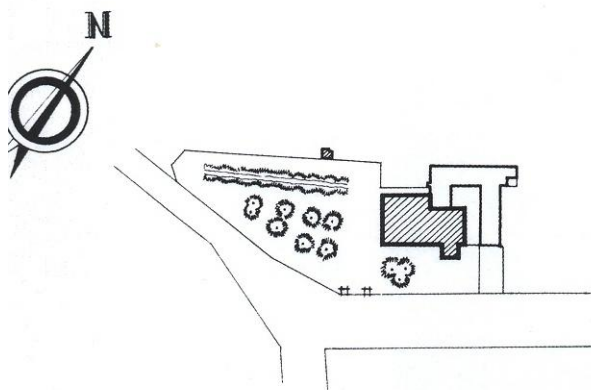
tas izpaužas rekatolizācijas formā, kad, sakrītot laicīgās un baznīcas varas interesēm, novadā atjaunojas un nostiprinās Romas katoļu baznīcas pozīcijas. Tiek dibinātas draudzes, celtas baznīcas, izveidots un darbību uzsāk vietējais garīgais seminārs. Reformācijas periodā un tam sekojošajos karadarbības un citu katastrofu iezīmētajos juku gados katoļu baznīcas ietekme bija vājinājusies, par to liecina ne vien Latgales luterāņu draudžu uzskaitījums 17.–

18. gs. (saglabājušās tikai kādas 8–9

katoļu baznīcas)¹, bet arī šajā laikā jezuītu dokumentos sniegtās ziņas par šīs teritorijas pamatiedzīvotāju tradīcijām, seno pagānisko ticējumu noturību un ļaužu piekoptajiem rītiem².

Rekatolizācijas procesa redzamākā daļa ir katoļu dievnamu celtniecība.³ Tiesa, ne vienmēr laicīgās varas lēmumi ir pietiekami radikāli un to izpildītāji – īpaši aizrautīgi. To apliecina 1679. gada Grodņas un 1683. gada Varšavas seimu lēmumi par katoļu baznīcu stāvokli un celtniecību Latgalē un to nepilnīgā un gausā izpilde.⁴ Taču tieši šai laikā, īpaši 18. gs., Latgalē top arhitektūras un mākslas darbi, kuri veido raksturīgākos kultūrvēstures vaibstus, kas lielā mērā ietekmē novada kultūrainavu un vidi vēl šodien. 18. gs. sociāli politiskās dzīves norises kalpo kā savveida katalizators kultūras parādībām, un šo procesu pietiekami pārskatāmi apliecina Krāslavas katoļu baznīcas un klostera būvniecības vēsture. Tieši tāpēc tā izvēlēta detalizētam apskatam, konspektīvi akcentējot trīs aspektus: garīgo ordeņu, oficiālās garīdzniecības un mecenātu ieguldījums dievnama būvniecības jomā; baznīcas cēlēju un iekārtotāju personālijas; Krāslavas baznīcas un tās laikmetīgais arhitektūras un mākslas konteksts.

Garīgo ordeņu lielais īpatsvars un ietekme Austrumlatvijas rekatolizācijā 17.–18. gs. pieder pie mūsu vēsturē vispārzināmām un pierādītām patiesībām tāpat kā jezuītu īpaši aktīvā darbība šai laukā, pastāvīgi apmetoties Latgalē ap 1625. gadu.⁵ Oficiālās baznīcas pozīcijas vājināja 16.–17. gs. politiskie notikumi un Zviedrijas un Polijas–Lietuvas valsts robežu pārbīdes, saduroties interesēm par Livonijas teritoriju Austrumbaltijas telpā. Senā Livonijas bīskapija ar centru Cēsīs pēc zviedru iebrukuma bija teritoriāli samazinājusies un pārtapusi par Livonijas un Piltenes (jeb Kurzemes) bīskapiju.⁶ Šajā laikā Livonijas Sv. Jāzepa (jeb Bēgšanas uz Ēģipti, arī Sv. Jāzepa bēgšanas uz Ēģipti) katedrāles ēka, ko lika celt Inflantijas vaivads Jans Andrejs

Plāters (pirms 1627–1696), atradusies Daugavpilī un tikusi uzbūvēta (1694) bijušā katoļu draudzes dievnama vietā, kam ir garāka priekšvēsture.⁷ Ap 1620. gadu koka baznīcas ēka, kas kalpojusi luterāņu draudzei, atradusies pie Daugavpils (Dinaburgas) pils, vēlāk tā pārvietota uz pilsētu un 1630. gadā atdota jezuītiem.⁸

Pēc jaunās jezuītu koka baznīcas uzcelšanas (1670–1674) šī ēka nonākusi bīskapa pārziņā kā katoļu draudzes dievnams.⁹ Savukārt Jana Andreja Plātera laikā celtā baznīca konsekrēta 1708. gadā, bet 1712. gadā tai jau bija nepieciešams remonts. Plāteru dzimta par tobrīd bīskapijas centrālo dievnamu rūpējusies arī vēlāk. 1761. gada ģenerālvizitācijas dokuments fiksē baznīcas un tās iekārtas stāvokli, norādot, ka 1748. gadā iesvētītajā baznīcas centrālajā altārī novietota Daugavpils stārasta Konstantīna Ludvika Plātera (1722–1778) dāvinātā glezna

“Bēgšana uz Ēģipti”.¹⁰ Tomēr tieši šīs novada galvenās amatpersonas un Krāslavas īpašnieka darbības laikā Daugavpils katedrāles koka celtne novērtēta kā pārāk necila. Tālab jauns – plašāks bīskapa sēdekļa dievnams vairs netiek plānots vecajā vietā, bet gan Krāslavā, kas kopš 1729. gada kļuvusi par Plāteru dzimtīpašumu. Šī vērienīgā un ambiciozā projekta realizācijas gaitu un rezultātus 18. gs. otrajā pusē neglābjami ietekmēja politiskās vēstures visai radikālās pārmaiņas – Polijas–Lietuvas valsts pirmā dalīšana 1772. gadā un novada nonākšana cariskās Krievijas pakļautībā. Savukārt vecā Inflantijas katedrāle, Daugavpils koka baznīca, nodegusi 1808. gadā, un jaunu, šoreiz mūra dievnamu – Sv. Jāzepa baznīcu – pilsētnieki ieguvuši tikai 1848. gadā.¹¹

Krāslavas katoļu dievnama tapšana ir cieši saistīta ar pilsētas vēsturiskajiem likteņiem, kuros mijas uzplaukuma un panīkuma posmi. Salīdzinājumā ar Daugavpili

3. Krāslavas katoļu baznīcas un klostera situācijas plāns

4. Krāslavas katoļu baznīcas plāns

5. Krāslavas katoļu baznīca un klosteris. 20. gs. 60. gadi

⁸ Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemi Polski i Litwy: 1564–1995. – Kraków: Wydawnictwo WAM, 1996. – S. 139.

⁹ Turpat.

¹⁰ Akta wizytacji. – S. 30.

¹¹ Svilāns J. Latvijas Romas-katoļu baznīcas. – Rīga: Rīgas Metropolijas kūrņa, 1995. – 58. lpp.

6. Krāslavas katoļu baznīcas vārti. 1940

¹² Manteuffel G. Kraslaw. – Warszawa, 1901. – S. 6–7.

¹³ Svilāns J. Latvijas Romas-katoļu baznīcas. – 106. lpp. Literatūrā minēts arī cits misijas darbības datējums – 1680–1757. Sk.: Encyklopedia. – S. 326.

¹⁴ Krūmiņš A. Latgales koka baznīcas Romas-katoļu draudzēs 18. gadsimtā. – Rīga: Jumava, 2003. – 25. lpp.

¹⁵ Aftanazy R. Materiały do dziejów rezydencji. – Warszawa, 1987. – T. 3 A. – S. 281.

¹⁶ Konarski S. Platerowie. – S. 49.

¹⁷ Svilāns J. Latvijas Romas-katoļu baznīcas. – 107. lpp.

¹⁸ Seminārā tiek mācīta arī latviešu valoda, un savas darbības laikā tas ir sagatavojis 253 kapelānus. – Krótka wiadomość o Inflantskim Kraslawskim Seminaryum, zebrana przez ostatniego tegoż Seminaryum Regensa. Rubon (Serya czwarta). – Wilno, 1846. – T. 1. – S. 18, 23.

¹⁹ O kościele Kraslawskim w gubernii Witebskiej w powiecie Dynaburskim // Pamiętnik Religijno-Moralny. – 1858. – Nr. 11. – S. 482–483.

Krāslava 17. gs. pirmajā pusē bijusi tikai neliels zemes īpašumu centrs. Tobrīd, kā var spriest, te atradušās visai pieticīgas tā pārvaldītāju koka rezidences ēkas. Krāslavā minēta arī 16. gs. celta koka baznīca, kas sākotnēji darbojusies kā Indricas baznīcas filiāle. Ap 1676. gadu tās vietā jezuīts Georgs Lidinghauzens-Volfs (Krāslava atradās Lidinghauzenu-Volfu īpašumā kopš 1636. gada¹²) licis uzcelt jaunu koka dievnamu, kurā kalpojuši jezuītu tēvi, kamēr Plāteru pārvaldītajā Indricā (Lielindricā) pastāvējusi

protestantu draudze, jo katoļu baznīcas paspārnē šī muižnieku dzimta atgriezās tikai 17. gs. beigās, pārveidojot un pārvietojot arī Indricas dievnamu. Krāslavā bijusi iedibināta arī jezuītu misijas stacija (1676–1756), kas pakļauta ordeņa Daugavpils rezidencei.¹³ Par šī laika Krāslavas baznīcas ēku zināms tikai tas, ka tā celta krusta formā un bijusi pietiekami plaša.¹⁴ 1678. gadā Krāslavas īpašumu dāvinājumā saņēmusi Kosu dzimta, bet kopš 1725. gada te saimniekojuši Čapski, līdz 1729. gadā to ieguvis Daugavpils stārasts un vienlaicīgi arī visa novada augstākā amatpersona Jans Ludviks Plāters (?–1736?),¹⁵ iepriekšminētā Konstantīna Ludvika Plātera tēvs.

Krāslavas iegūšanas laikā Plāteru dzimtas atbalstu joprojām baudījuši jezuītu tēvi, tieši viņi veica arī pastorālo darbu plašajās teritorijās, kas piederēja šiem Latgales magnātiem. Iespējams, jezuītu iespaidā 17. gs. beigās notikusi arī senās vācu izcelsmes dzimtas atgriešanās katoļticībā – pēc rakstītām liecībām pirmais konfesiju mainījis jau minētais Jans Andrejs Plāters, Krāslavas ieguvēja Jana Ludvika Plātera tēvs.¹⁶ Pārmaiņas ordeņa atbalsta ziņā sākušās nākamās Krāslavas īpašnieku paaudzes dzīves laikā. Daugavpils stārasta Konstantīna Ludvika Plātera saikne ar katoļu baznīcu ir jau pati par sevi saprotama, arī viņa dzīvesbiedre Auguste (1724–1791) nāk no Polijas vēsturē ietekmīgās katoliskās Oginsku dzimtas. Loģisks turpinājums idejai par centrālās rezidences Krāslavas nostiprināšanu ir plāns par Infantijas bīskapa katedrāles pārcelšanu uz šejieni. Mecenātu intereses sakrīt ar Vatikāna misiju kongregācijas plāniem šai reģionā, un Krāslavā tiek nodibināts arī garīgais seminārs¹⁷, kura darbība (1757–1843) Latgales baznīcas un kultūras vēstures kontekstā joprojām nav pietiekami izvērtēta, kaut arī tam ir nozīmīga loma Latgales zemju rekatolizācijā, tālākajā pastorālajā aprūpē un vietējo sakrālās kultūras tradīciju izkopšanā¹⁸. Vienlaicīgi mainās arī prioritātes garīgo ordeņu piesaistē Krāslavai. 1756. gadā tiek anulēta jezuītu Krāslavas misija un ordeņa tēvi pārceļas uz Indricu. Viņu vietā uz Krāslavu jau 1755. gadā aicināti lācieši jeb misijas kongregācijas

tēvi, kam uzticēta ne tikai semināra vadība, bet arī jaunās mūra baznīcas un klostera celtniecība. Varšavas ekstraordinārais seims ar savu konstitūciju Krāslavas baznīcas katedrāles statusu apstiprina 1768. gadā,¹⁹ taču pēc Polijas pirmās dalīšanas 1772. gadā tas tiek zaudēts. Turpmākie Krāslavas baznīcas un garīgā semināra likteņi saistās ar tās aizgādņu un klēra prasmi atrast diplomātisku līdzsvaru starp oficiālās varas spiedienu un katoļu interesēm.

Literatūrā visbiežāk minētais un no publikācijas uz publikāciju atkārtotais Krāslavas Sv. Ludvika katoļu baznīcas celtniecības laiks ir 1755.–1767. gads.²⁰ Tomēr, iedziļinoties publikācijās un dokumentos atrodamajā notikumu hronoloģijā, liekas, tas nav akceptējams bez atrunām un ir precizējams. Skaidrs, ka 1755. gadā pieņemts lēmums par katedrāles un klostera celtniecību, garantējot resursus. Plāteri nodrošina baznīcas būvi, bet Livonijas un Piltenes bīskaps Ostrovskis un Smolenskas bīskaps Hilzens – semināra darbību,²¹ vēlāk bīskapi piedalās arī dievnama iekārtojuma finansējumā. Projekta iecere 1755. gadā ir pavisam izstrādāta, tā jau ir pieņemta, taču celtniecības darbi vēl nevar sākties, jo lācarieši Krāslavā ierodas tikai 1755. gada 29. decembrī un apmetas pie vecās koka baznīcas. Jaunās ēkas būvniecība uzsākta 1756. gadā. Pie koka baznīcas 1757. gadā darbību aizsāk arī garīgais seminārs.²² Tajā tobrīd tiek finansēta viena profesora un četrus studentus uzturēšanās.²³ Ziņas par tālāko dievnama būvi sniedz 1761. gada 16. marta vizitācijas apraksts. Tur minēts, ka vecā baznīca ir sliktā stāvoklī, bet jaunā "uzcelta līdz logiem".²⁴ Vairāki avoti būves pabeigšanu saista ar 1767. gadu,²⁵ un tas tiek atkārtots literatūrā līdz pat pēdējam laikam. Netieši uz to kā būvdarbu noslēguma laiku norāda iepriekšminētais 1768. gada Varšavas seima lēmums. Tajā ir runa, ka katedrāles statuss piešķirams jaunuzceltajai baznīcai.²⁶ Tomēr ir arī vēl citi dati – kā celtniecības pabeigšanas laiks literatūrā minēts arī 1775. gads, kad svētā Simona un Jūdas svētkos, 28. oktobrī, to savā aprūpē pārņēmuši misionāru tēvi.²⁷ Līdz ar to iepriekšējais būvdarbu datējums var būt kāda celtniecības posma nobeiguma laiks, jo dievnama ēka arī pēc konsekrēšanas nav pilnībā sakārtota.

Baznīcas apdare un iekārtošana turpinājusies vēl ilgi pēc katedrāles statusa saņemšanas. Dokumentos un literatūrā atkārtoti norādīts, ka dievkalpojumi te notikuši no 1777. gada 12. februāra, bet Sv. Ludvika baznīcas ēku šī paša gada 26. augustā konsekrējis arhibīskaps Staņislavs Bohušs Sestžencevičs (1731–1826).²⁸ Misionāru tēvi kopā ar semināru pārcēlušies uz jaunuzcelto klostera korpusu jau 1775. gadā, un šai laikā te bijuši deviņi kapelāni.²⁹ Baznīcas un klostera celtniecība ietekmējusi Krāslavas pilsētas veidošanos. Ceļot katedrāli, mainās arī baznīcas tuvākā apkārtnē. Pretī dievnamam Konstantīns Ludviks Plāters liek uzcelt ēkas, kas

7. Krāslavas katoļu baznīcas fasāde. 1940

²⁰ Šo datējumu min Gustavs Manteifels, tas atkārtots 20. gs. pētnieku darbos: Manteuffel G. Kraslaw. – S. 11; Васильев Ю. Краслава. Костел Св. Людвига // Памятники искусства Советского Союза: Белоруссия. Литва. Латвия. Эстония. – Москва; Лейпциг, 1986. – С. 430.

²¹ O kościele Kraslawskim... – S. 494.

²² Turpat. – 482.–483. lpp.

²³ 1832. gada vizitācijas protokols. Centrālais Valsts vēstures arhīvs Sanktpēterburgā (Центральный Государственный исторический архив в Санкт-Петербурге; turpmāk CVVASPB), 822. f., 12. apr., 2794. l., 790. bis lp.

²⁴ *Ecclesia haec tota lignea, in figura crucis decenter exstructa, sed tectum eius subest ruinae, cum turribus crucibus insignitis, in cuius ecclesiae locum erigitur alia nova ex latere cocto per illustrissimum dominum Constantinum Plater palatinum Mscisaviensem: sunt illius parietes elevati ad fenestras.* – Akta vizytacji... – S. 15.

8., 9. Bijušā Krāslavas
klostera ēka. 2005

²⁵ To pēc Gustava Manteifela
(Manteuffel G. Kraslaw. – S. 11)
min Juris Vasiljevs (Васильев Ю.
Краслава. – С. 430) u. c. autori.

²⁶ *Nowo erygowany kościół na
katedrę biskupom y diecezji
Inflatskiej w Kraslawiu,
wieczystych dobrach
wielmożnego Platera, wojewody
mścisławskiego, z funduszem dla
oo. misjonarzy w seminarjum
diecezalnym, na wieczne czasy
aprobujemy y potwierdzamy.* –
Konarski S. Platerowie. – S. 57.

²⁷ O kościele Kraslawskim. – S. 497.

²⁸ Iesvētišanas gads minēts gan
literatūrā, gan dokumentos: O
kościele Kraslawskim. – S. 483;
1832. gada vizitācijas protokols.
CVVASPB, 822. f., 12. apr., 2794. l.,
766. lp.

²⁹ O kościele Kraslawskim. –
S. 483, 497.

³⁰ *Fundator wzniesł kazał w mias-
teczku naprzeciw kościoła osobne
domy w ulicy zwanej Kanonną.* –
O kościele Kraslawskim. – S. 483.

³¹ Lietuvas Valsts vēstures arhivs
(Lietuvas Valstybės istorijos archy-
vas, turpmāk Liet VVA), 1276. f.,
2. apr., 123. l., 64.–64. bis lp.

³² O kościele Kraslawskim. –
S. 497–498.

paredzētas baznīcas kalpotājiem, konsistoram un kanoniķiem.³⁰ Rūpējoties pa šīs svētvietas nozīmes palielināšanu, laika gaitā baznīcai no Romas tiek sagādātas arī svētā Donāta relikvijas, un šai pasākumā iesaistīts Plāteru dienestā bijušais gleznotājs Filipo Kastaldi. Par to liecina viņa ar 1774. gadu datētā vēstule no Romas,³¹ kurā viņš informē par relikviju iegūšanas procesu un lūdz papildu atbalstu no Konstantīna Ludvika Plātera. Relikvijas iegūtas 1776. gadā un sākotnēji glabātas Krāslavas Plāteru pils kapelā, bet 1784. gadā ar svinīgu ceremoniju, kurā piedalījās arhibīskaps Sestžencevičs, pārnestas uz Sv. Ludvika baznīcu un sākumā atradušās sānu altārī.³² To novietošanai vēlāk tiek celta atsevišķa kapela, kas izmaina arī baznīcas plānojumu un būvapjomu veidolu. Lēmums par šo celtniecību, iespējams, pieņemts vēl 18. gs. 70. gados – pirms Konstantīna Ludvika Plātera nāves 1778. gadā taču lēmumu īstenot nākas Augustei Plāterei, bet pēc 1791. gada par to jārūpējas arī viņu dēliem, Lietuvas vicekancleram un dzimtas galvai Kazimiram Konstantīnam Plāteram (1746–1807) un Krāslavas īpašniekam Augustam Hiacintam Plāteram (?–1803). Zināms, ka 1790. gadā pāvests Pijss VI akceptē svētā Donāta svētkus Krāslavā norādot, ka relikvijas jāpārnes uz kapelu.³³ Taču vēl 1801.–1803. gadā norisinās altāra būvdarbi un šī baznīcas piebūve iesvētīta tikai 1818. gadā.³⁴

Arī pati dievnama ēkas apdare vēl pat 1830. gadā nav pabeigta, jo tad minēt pēdējie ārsienu apmešanas darbi,³⁵ bet klosteris dakstiņu jumtu ieguvis tikai 1831. gadā. Ar lubiņām apjūmts paliek vienīgi neapmestais ieejas lievenis.³⁶ 19. gs. pirmajā pusē un vidū turpinās baznīcas un klostera ansambļa papildināšana ar mazākiem objektiem – 1832. gadā top mūra zvanu tornis (vecās koka būves vietā). 1856. gadā uzcelta Sv. Roha kapeliņa ar kokā grieztu svētā tēlu un baznīcas žogā izbūvēti mūr vārti.³⁷ Tomēr iecerētais plāns kā baznīcas, tā klostera celtniecībā pilnā apjomā sākotnēji paredzētajā veidolā tā arī netiek realizēts. Baznīcas fasādē paliek neuzbūvēti divi torņi, un klosterim pietrūkst viena korpusa, kas kopā ar baznīcas ēku ļautu veidot noslēgtu pagalmu.

Vērienīgās Plāteru ieceres izjauc ne tikai fundatoru un aktīvo celtniecība

virzītāju nāve. Savus noteikumus diktē arī jaunā politiskā situācija pēc 1772. gada. Pakāpeniski un konsekventi tiek ierobežota katoļu baznīcas darbība, pat esošo līdzekļu izlietojums baznīcas un semināra vajadzībām rūk gadu no gada. Kardināls pagrieziena nāk 1842. gadā, kad, atņemot līdzekļus, seminārs tiek likvidēts un 1843. gadā pārcelts uz Minsku.³⁸ Tas noslēdz iesākušos procesu. Līdz 1822. gadam no Krāslavas uz Daugavpili jau pārceltas te bijušās Latgales pārvaldes iestādes, arī 1789. gadā Augustes Plāteres dibinātā Žēlsirdīgo māsu klostera ēka nonākusi Krievijas kara resora pārziņā.³⁹ Tomēr atšķirībā no 17. gs. situācijas (katolicisma un protestantisma ideju konfrontācijai šajā novadā noslēdzoties ar rekatolizācijas procesu) 19. gs. konfesionālās pārmaiņas nav tik radikālas un oficiālās varas protežētā pareizticība pat ar valdošās administrācijas represijām nespēj izjaukt 18. gs. Latgalē nostiprinājušos katoļu baznīcas dominanti.

Pievērtoties personālijām, kas saistās ar Krāslavas katoļu baznīcas projektēšanu, celtniecību un apdari, var runāt tikai par mūra dievnamu. Par iepriekš pastāvējušo koka baznīcas ēku cēlējiem ziņu nav. Ar Krāslavas mūra baznīcu saistīts vairāku arhitektu un mākslinieku darbs, kas svarīgs ne tikai kā meistarību personiskā radošā mūža noteikta posma, bet arī kā laikmeta un reģiona mākslinieciskās kultūras konteksta atspoguļojums. Daudzi ar dievnama būvi un iekārtošanu saistītie meistari šobrīd nav nosaucami, dokumenti ziņas par viņiem nav saglabājuši, taču zināmo autoru vidū nozīmīgākie ir Parako, Kastaldi un Jeļska vārdi, pie kuriem arī jāpakavējas vairāk.

Literatūrā kā Krāslavas baznīcas projekta autors parasti minēts arhitekts Parako jeb Antonio Parako, reizēm saukts par venēcieti, reizēm par dženovieti.⁴⁰ Zināms, ka šis itāļu izcelsmes meistars pieder pie Viļņas arhitektūras skolas, tas ir – viņa veikums iekļaujas šajā specifiskajā vēlā baroka laikmeta strāvojuma atzarā. Par arhitektu Parako ziņu ir maz un, ja ir, tad visai aptuvenas un brīžiem pretrunīgas. Lietuvas arhitektūras vēsturnieki min, ka viņš 1762.–1777. gadā darbojies Lietuvas lielkņazistē, Viļņas apgabalā un Latgalē.⁴¹ Ar šo meistarību tiek saistīts Drujas dominikāņu baznīcas (ap 1765) projekts (kāds Parako, kurš cēlis šo dievnamu, par to 1763. gadā saņēmis no dominikāņu tēviem "tērpumu ar sudraba izšuvumu", kā viņa palīgs šajā darbā minēts dominikāņu arhitekts Ludviks Grincevičs).⁴² Iespējams, ka viņš cēlis arī Drujas sinagogu (1766), varbūt veicis Viļņas Misionāru baznīcas pārbūvi (1750–1756). Ar pēdējo dievnamu Plāteriem bijusi saikne jau senāk, te vairākās paudzēs atradušās Plāteru kapenes, tādēļ pastāv doma, ka Viļņas misionāru finansētājs

10. Krāslavas katoļu baznīcas fasāde. 2003

³³ Turpat. – 499. lpp.

³⁴ 1832. gada vizitācijas protokols. CVVASPB, 822. f., 12. apr., 2794. l., 766. bis lp.

³⁵ 1832. gada vizitācijas ziņas. CVVASPB, 822. f., 12. apr., 2794. l., 766. lp.

³⁶ *Dom dwupiętrowy wedwie linie, murowany, z kościołem łączący się, pokryty dachówką w 1831. Całkiem przesypany i zupełnie zreparowany – nietynkowany wchod do onego przez ganek gontem pokryty.* – Turpat. 775. lp.

³⁷ *O kościele Krasławskim...* – S. 490–491.

³⁸ Turpat. – 493., 499. lpp.

³⁹ *Manteuffel G. Kraslaw. – S. 15, 17.*

⁴⁰ Par venēcieti Parako runā 1858. gada apraksta autors (*O kościele Krasławskim...* – S. 483), par dženovieti Parako – citi autori (*Łopaciński E. Materiały do dziejów rzemiosła artystycznego w WKL (15–19 w.). – Warszawa, 1946. – S. 97; Aftanazy R. Materiały.. – S. 282.*

11. Krāslavas katoļu
baznīcas centrālais altāris.
20. gs. 20. gadi

12. Krāslavas katoļu
baznīcas centrālais altāris.
1972

⁴¹ Zubovas V. Tomas Žebrauskas ir jo mokiniai. – Vilnius: Mokslos, 1986. – P. 301.

⁴² Łopaciński E. Materiały. – S. 98; Шидлаускі К. Архітэктурная спадчына Браслаўшчыны. – Мінск, 1996. – С. 29.

⁴³ Lietuvos architektūros istorija. – Vilnius, 1994. – T. 2. – P. 158, 472, 477; Tatarkiewicz W. O sztuce polskiej 17 i 18 wieku. – Warszawa, 1966. – S. 82.

⁴⁴ Johans Kristofs Glaubics (pirms 1737–1767) Viļņā minēts no 1737. gada. Vadošais Viļņas skolas arhitekts, cēlis un pārbūvējis virkni dzīvojamo ēku un baznīcu Viļņā un Lietuvas lielkņazistes Baltkrievijas zemēs (Stolovičos, Polockā u. c.). – Lietuvos architektūros istorija. – T. 2. – P. 50–52.

T. Plāters, iespējams, izvēlējies "savu" arhitektu šim darbam.⁴³ Jāpiebilst gan, ka darbs pie Misionāru baznīcas biežāk saistīts ar vadošā Viļņas skolas meistara Johan Kristofa Glaubica (pirms 1737–1767) vārdu.⁴⁴ Var būt, ka Parako projekts bijī Hilzenu celtajai Osvejas baznīcai (1782), hipotētiski viņam pierakstīta arī saistība a dominikāņu klostera divtorņu baznīcu Zabjalos, Austrumbaltkrievijā (apjomu plastiskajā risinājumā un fasādes kompozīcijā šī baznīca ir tuva līdziniece mūsu Aglona bazilikai).⁴⁵ Tai pašā laikā jau no celtnu uzskaitījuma, kur vairumam faktū nav precīz dokumentējuma (izpēti apgrūtinā arī tas, ka pārsvarā jārunā par zudušām ēkām redzams, ka šo būvju datējums pārsniedz iepriekš nosprausto Parako darbības laikhronoloģiju (1762–1777). Precīzi zināms vien tas, ka meistars pieder pie "pirmē paaudzes" itāļu arhitektiem, kuri, izceļojot no dzimtajām vietām, darbu atradu Polijas zemēs. Parako gadījumā tās ir t.s. kresi – valsts nomales jeb pierobežu teritorijas ar savdabīgām vietējās mākslinieciskās kultūras uzslāņojumu un rietumniecisko paraugu adaptācijas un interpretācijas tradīcijām.

Arhitekts Antonio Parako dzimis 1722. gadā Castello Valsoldā, Ziemeļitālijā Šveices pierobežā. Viņa radu lokā ir Merlīni dzimta (Parako māte ir Marta Merlīni no kuras nāk Polijā pazīstamais klasicisma meistars Dominiks Merlīni (1730–1797).⁴⁶ Tālākais Parako dzīves gājums paliek neskaidrs – meistara darbība un biogrāfiskie dati nav precīzi dokumentēti, nav zināms pat viņa nāves gads un viet. Jaunākie pētījumi liecina, ka viņš nācis no apvidus, ar kuru 18. gs. saistīta ne tik

Merlini, bet arī arhitekta Fontānas dzimtas izcelsme. Fontānas vairākās paaudzēs un vairāku meistaru personā darbojās Polijā un Lietuvas lielkņazistes baltkrievu zemēs, tas ir, Parako darbības laukam tuvā teritorijā. Ar Juzefa Fontānas (1716–ap 1772) vārdu tiek saistīta Vitebskas pilsētas katedrāles būve, kopš 1742. gada viņš darbojies Vitebskas vaivadijā.⁴⁷ Iespējams, ka arī šie fakti dod kādu pavedienu tālākai Parako darbības liecību un to konteksta precizēšanai Latgalē.

Šobrīd skaidrs vēl arī tas, ka arhitektu Parako vārds ar Polijas nomales zemēm un celtniecības projektiem saistās vairākās paaudzēs. Taču joprojām nav iespējams pietiekami argumentēti nošķirt Antonio Parako darbus no pārējo šīs dzimtas locekļu veikuma pat 18. gs. robežās, pietiekami pārliecinoši nevar noteikt arī viņu radniecības pakāpi. Katrā ziņā pat Krāslavā nevar visas 18. gs. vidū un otrajā pusē tapušās celtnes nešaubīgi saistīt tieši ar Antonio Parako vārdu. 18. gs. otrās puses dokumentos atrodams ziņas vēl vismaz par divu šāda uzvārda arhitektu – Franciska un Dominika – darbību Latgalē. Pirmais no tiem jau 1770. gadā “laimīgi atgriezies” Kastello Valsoldā un no turienes 1770. gada 13. februārī raksta Kazimiram Konstantīnam Plāteram; par to var uzzināt no Plāteru arhīvā saglabātās vēstules.⁴⁸ Otrais 1766. gadā Krāslavā parakstījis vēstuli sakarā ar Konstantīna Ludvika Plātera māšas Konstances Hilzenas (?–1791 vai 1795) iespējamo pasūtījumu Dagdā, ziņodams arī par pils (Krāslavas vai Dagdas) būvniecībā paveikto.⁴⁹ Zināms arī, ka 18. gs. beigās Plāteri gatavojās atbalstīt divu nākamās paaudzes Parako izglītošanos un par to 1791. gadā notika sarakste ar priesteri Huvaldu.⁵⁰ Lietuvas Valsts vēstures arhīvā saglabātajos dokumentos Parako uzvārds saistībā ar Plāteriem atrodams no 1766. līdz 1829. gadam.⁵¹ Savukārt literatūrā minēts, ka Pušmucovas īpašnieks 1850. gadā ir Dominiks Parako, kurš te cēlis baznīcu.⁵² Šie dati var tikai apliecināt savulaik Gustava Manteifela sacīto, ka Krāslavas baznīcas cēlējs ir palicis Latgalē, nodibinājis ģimeni un te mituši arī viņa pēcteči.⁵³ Kopumā tomēr ar šiem faktiem nepietiek, lai varētu spriest par Parako dzimtas locekļu atšķirīgo ieguldījumu Krāslavas un tuvākā reģiona arhitektūras vēsturē. Pēc dažādu paaudžu Parako darbu

13. Krāslavas katoļu baznīca. Skats uz ērģeļu luktu. 2003

⁴⁵ Lietuvas architektūras istorija. – T. 2. – P. 477; *Łopaciński E.* Materiały.. – S. 97.

⁴⁶ Par norādēm Antonio Parako biogrāfijas sakarā pateicos mākslas vēsturniekam Wojceham Boberskim Varšavā.

⁴⁷ Šis Juzefs Fontāna bijis Varšavas arhitekta Juzefa Fontānas (miris ap 1739) dēls un Polijas karaļa galma arhitekta Jakuba Fontānas (1710–1773) brālis. – *Boberski W.* Dzieje fary w Witebsku i jej architektoniczne przemiany // Sztuka kresów wschodnich. – Kraków, 1992. – T. 4. – S. 41.

⁴⁸ Plāteru fonds. Liet.VVA, 1276. f., 2. apr., 119. l., 72. lp. Literatūrā minēts, ka viens no 18. gs. strādājušajiem Plāteriem bijis precējies ar Malahovsku, cits – ar Traseviču. – *Aftanazy R.* Materiały.. – S. 282; Liet.VVA, 1276. f., 2. apr., 119. l., 69 l. bis lp.

⁴⁹ Plāteru fonds. Liet. VVA, 1276. f., 2. apr., 116. l., 90. lp.

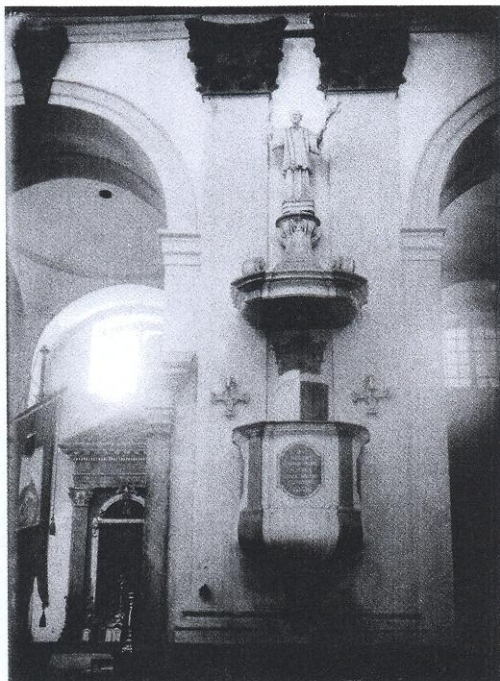
⁵⁰ Plāteru fonds. Kazimira Konstantīna Plātera korespondence. Liet.VVA, 1276. f., 2. apr., 193. l., 3.–4. lp.

⁵¹ Plāteru fonds. Liet. VVA, 1276. f.

⁵² *Svilāns J.* Latvijas Romas-katoļu baznīcas. – 167. lpp.

⁵³ To atkārtoti arī citi autori: *Broel-Plater L.* Kraslaw. – Londyn, 1975. – S. 14.

14. Krāslavas katoļu
baznīcas iekšskats.
Kancele. 20. gs. 20. gadi

⁵⁴ Dawne obrazy w siedmiu ołtarzach malowane były na świeżym murze (al fresco) przez malarza Gastoldiego rzymianina, po zapaleniu których w sześćdziesiąt lat później, nieczczęśliwie odświeżone zostały (O kościele Krasławskim... – S. 501, 484). Centrālā altāra freska 2004.–2005. gadā restaurēta (Kristīne Širvinska, Pāvels Rosovskis). 19. gs. aizsegtie gleznotie sānu altāri vēl gaida savu izpēti un atjaunošanas kārtu.

⁵⁵ Broel-Plater L. Kraslaw. – S. 7, 14.

⁵⁶ Bernatowicz A. Castaldi // Saur Allgemeines Künstler-Lexikon: Die bildenden Künstler aller Zeiten und Völker. – München; Leipzig: K.G. Saur, 1997. – Bd. 17. – S. 155.

⁵⁷ O kościele Krasławskim... – S. 501, 484.

⁵⁸ Sangīnas zīmējumu albums glabājas Nacionālajā muzejā Varšavā, inv. Nr. Rys. Pol. 12.141/1-104.

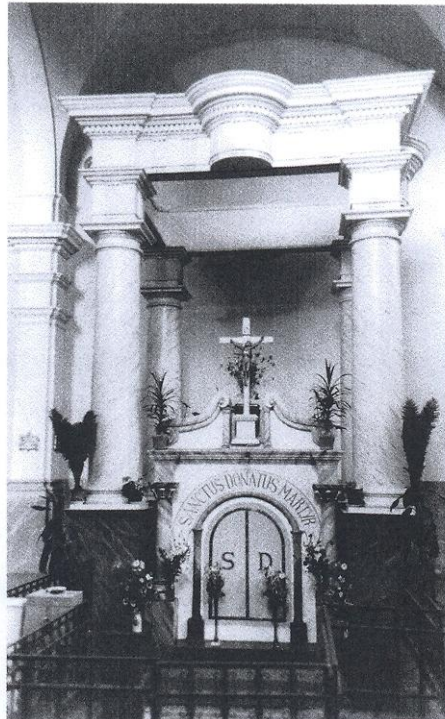
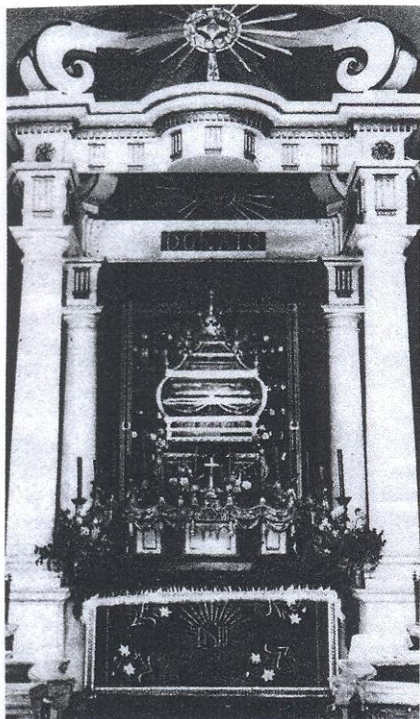
⁵⁹ Bernatowicz A. Castaldi. – S. 155.

datējumiem un dokumentiem secināms, ka šīs dzimtas meistari Latgalē darbojušies un dzīvojuši vismaz no 1755./1756. gada līdz 1850. gadam.

Tātad 18. gs. Krāslavā tikuši īstenoti itāļu arhitektu projekti un ietekmīgākā Latgales magnātu dzimta savos pasūtījumos devusi priekšroku ieceltojušiem profesionāļiem. To apliecina arī Krāslavas baznīcas apdare. Saistībā ar to Krāslavā parādās no Itālijas vidienes, Lacie reģiona, nākušais gleznotājs Filips Kastaldi (1734–1814). Viņš šim dievnamam darinājis sienu gleznojumu centrālajam un sešiem sānu altāriem.⁵⁴ Nav zināms, kas veidojis glezniecisko apdari baznīcas

fasādei, kuras frontonā gleznojuma aprises bija saskatāmas vēl 20. gs. pirmajā pusē

Literatūrā atkārtoti minēts, ka Krāslavas periods gleznotājam sācies ap 1760. gadu un šī ziņa sākotnēji nākusi no Pirmā pasaules kara laikā zaudētās Krāslavas hronikas.⁵⁵ Ņemot vērā dievnama būvēstures datus, gleznotāja darbu hronoloģijā baznīcā jau prasa acīmredzamu koreģējumu. Ēkas iekštelpu sienu dekors nevarēja tapt 1760.–1762. gadā, kā parasti pieņemts minēt, kaut gan šāds datējums parādā arī jaunākajā nozares literatūrā⁵⁶. Iespējams, ka te par atskaites punktu kalpojusi 1858. gadā publicētā ziņa, ka 1821. gadā notikusi fresku "atsvaidzināšana", minot, ka tas darīts sešdesmit gadus pēc to uzgleznošanas,⁵⁷ t.i., tās gleznotas ap 1761. gadu. Ņemot vērā baznīcas ēkas būves datus, gleznotāja darbs Krāslavas baznīcā varēj norisināties starp 1762. un 1767. gadu vai pat vēlāk, jo, kā iepriekš minēts, 1761. gadā par apgleznojāmām telpām vēl nevar runāt: baznīcas ēkas būvkorpusa pavašai uzcelts tikai logu līmenī. Savukārt var spriest, ka 18. gs. 70. gadu pirmajā pusē gleznotājs vēl atradies Latgalē (par to liecina apjomīgais dažādu kārtu Latgales ļaužu zīmēto portretu krājums⁵⁸). Lai gan viņa darbība te nav detalizēti dokumentēta, skaidrs, ka 1774. gadā Plāteru uzdevumā Kastaldi jau uzturas Romā un pēc tam darbojas Polijā. Tur viņa gaitām precīzāk var izsekot no 1790. gada.⁵⁹ Iespējams, ka tieši politiskie notikumi pēc 1772. gada, reducējot vietējo magnātu vārienu (pēc Polijas pirmās dalīšanas mainās novada administratīvā pārvalde, paaudzēs mantoti amati un varas pilnvaras zaudē savu nozīmi), ietekmējuši arī gleznotāja darbalaik

15. Sv. Donāta kapelas altāris ar relikviju šķīrstu. 20. gs. 20. gadi

16. Sv. Donāta kapelas altāris. 1961

samazināšanos. Tai pašā laikā Krāslavā iegūtie kontakti un mecenātu rekomendācijas varbūt šim meistaram palīdzējušas atrast citu aizgādni – Varšavas nunciatūras sekretāru Bazīliju Popelu, kura aizgādībā pavadīta gleznotāja mūža nogale līdz noslēgumam 1814. gadā Lovičā. Tomēr šī itāļu gleznotāja vārds Latvijas mākslas vēsturē ierakstīts, tieši pateicoties Plāteriem un viņu pūlēm savas plašās rezidences izveidošanā un nostiprināšanā.

18. gs. Krāslavā dominē itāļu darbs, bet 19. gs. ienes korekcijas arī meistarū loka piesaistīšanā. Parādās vietējo mākslinieku un amatnieku vārdi, ja ar "vietējo" saprotam vēsturiski un ģeogrāfiski tuvāko kultūrloku. Proti – baznīcas tālākā izveidē nevis tiek dota priekšroka itāļu vai Centrāleiropas meistariem, bet romantisma laikmets un klasicisma ieskaņas te ienāk līdz ar tēlnieka Kazimira Jeļska (1782–1867) darbu. Šī Lietuvas meistarā saistība ar Plāteriem un viņa darbība Krāslavā līdz šim maz pētīta. Tam ir savs pamats – viņa darbības periodu Krāslavā grūti analizēt, jo liecības par to tikpat kā nav saglabājušās un grūti identificējamās, ziņas par tēlniekam piedēvētajiem darbiem nereti ir pretrunīgas. Pēc literatūras ziņām, Jeļska veidots un ar skulptūrām dekorēts bijis baznīcas centrālais altāris un altāris Sv. Donāta kapelā. Šī informācija atkārtota, sākot ar 19. gs. rakstītajiem avotiem.⁶⁰ Dievnama monumentāli veidotajā plastiskajā centrālā altāra arhitektoniskajā būvē, kur izmantoti lielā ordera motīvi, divos stāvos ierāmējot Kastaldi fresku un pieskaņojot retabla plastisko struktūru

⁶⁰ To min vēl 20. gs. Sk.:
Васильев Ю. Краслава.. – С. 430.

⁶¹ Васильев Ю. Краслава... — С. 430.

⁶² Senāko tabernākulu min gan 1832., gan 1855. gada vizitāciju dokumenti: *Cyborium dwiepiątrowe, snickerskiej roboty częścią wyłaczane. Tabernaculum zamczyste, u wierzchu mające duże lustro z kolumniadką ponsowym aksamitem ociągnięte, ozdobiona cherubinami. — Takowe Cyborium osadzone na pedesie owalnym, pomalowanym* (CVVASPB, 822. f., 12. apr., 2794. l., 767. lp.); (...) *на престоле ваяльной работы находится кибория* (Turpat, 291 l. I., 717. bis lp.). Tagadējais tabernākuls tapis pēc Antoņinas Plāteres no Soltanu dzimtas, Eleonoras Plāteres un Krāslavas dekāna Juzefa Jalovecka pasūtījuma, kuri šo darbu apmaksājuši. (O kościele Krasławskim... — S. 484).

⁶³ *Janonienė R. Kazimieras Jelskis (1782–1867).* — Vilnius: Vilniaus Dailės akademijos leidykla, 2003. — P. 145.

⁶⁴ O kościele Krasławskim... — S. 488.

⁶⁵ *Janonienė R. Kazimieras Jelskis.* — P. 118.

⁶⁶ O kościele Krasławskim... — S. 489.

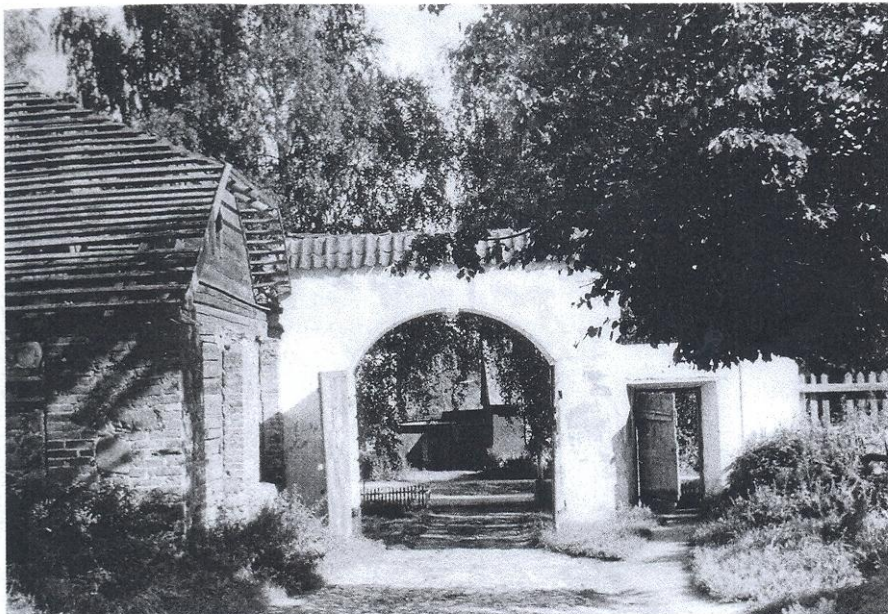
⁶⁷ CVVASPB, 822. f., 12. apr., 291 l. I., 718. lp.

⁶⁸ *Janonienė R. Kazimieras Jelskis.* — P. 32.

⁶⁹ Turpat. — 34. lpp.

iluzorās glezniecības kompozīcijai (atika daļā telpiskais veidojums nemanāmi izzūd, to turpina gleznots sižetiskās kompozīcijas ierāmējums, radot perfektu "acu apmāna" efektu), gan grūti iedomāties kādus vēlākus papildinājumus, kaut arī altāra retabla kompozīcija un "tēlnieciski veidotais" tabernākuls ir piedēvēts Jeļskim⁶¹. Jāpiebilst, ka, pēc 1858. gada ziņām, šī altāra pašreizējais tabernākuls gan tapis Pēterburgā 1857. gadā.⁶² Pieņēmuma formā par Jeļska darbu tiek uzskatīta arī baznīcā saglabājusies piemiņas plāksne Eugenjušam un Vaclavam Plāteriem⁶³, taču tai pašā laikā rakstīti avoti liecina, ka tā ap 1811. gadu darināta Rīgā⁶⁴, un nav drošu ziņu par tās kompozīcijas autoru; tēlnieciskais elements šajā veidojumā ir visai minimāls. Drošākas liecības ir par to, ka radošās darbības sākumā Jeļskis piedalījies Sv. Donāta kapelas iekštelpu iekārtas apdarē. 18. gs. 90. gados iesāktajā, Krāslavas baznīcas ēkai piebūvētajā kapelā 1801.–1803. gadā viņa projektēts un veidots ir baldahīna tipa altāris un relikviju urnas postaments,⁶⁵ ko zeltījis Drujas zeltkalis Mertens. Uz tā novietotā bronzas urna, apzeltīta un dekorēta "ar ziedu un augļu vītņēm un skulptūrām", bijusi darināta Pēterburgā, to zeltījis meistars Tejnisons, bet baznīcai tik nozīmīgās relikvijas, ievietotas svētā Donāta vaska figūrā, uzglabātas uz Viļņas meistara Dzičkaņeca izšūtā samta pārklāja.⁶⁶ Kapelas būve pabeigta 1806. gadā, tā iesvētīta 1818. gadā.⁶⁷ Par tēlnieka darbu šobrīd var spriest pēc fotogrāfijām un atjaunotās altāra daļas (Sv. Donāta kapela izdegusi 1941. gadā), un var secināt, ka tas bijis korekts klasicisma formu veidojums, kura plastiskajam koptēlam gleznieciskāku akcentu piešķīris urnas risinājums.

Zināms, ka Krāslavā meistars ieradies arī pēc darba Sv. Donāta kapelā un tas bijis saistīts ar viņa mecenāta Kazimira Konstantīna Plātera nāvi 1807. gadā. Lietuvas vicekanclers ticis apbedīts ģimenes kapenēs Krāslavas baznīcas pagrabos, un tēlniekam pasūtīts izveidot un dekorēt katafalku. Šai laikposmā Kazimira Konstantīna Plātera atraitne Izabella Plātere (1751 vai 1752–1813 vai 1814) Jeļskim pasūtījusi arī virkni tēlniecisku portretu, iemūžinot savus ģimenes locekļus: Kazimira Konstantīna Plātera atveidojums tapis pēc Krāslavas pilī bijušā Antona Grafa gleznotā portreta, tēlnieks darinājis arī viņu bērnu Ludvika (1775–1846) un Konstantīna (1778?–1849) Plāteru un mazbērnu Juzefīnes (1811–?) un Ludvikas (1805–1888) Plāteru-Zībergu portretus.⁶⁸ Radošās darbības sākumposmā Jeļskis Krāslavā uzturējies vasarās, mācību starplaikā te izpildīdams mecenātu Plāteru pasūtījumus. Ar viņu atbalstu jaunajam tēlniekam īsu laiku bijis iespējams papildināties arī Pēterburgas Mākslas akadēmijā (1810).⁶⁹ Saītes ar Krāslavas īpašniekiem nav pārrūkušas arī vēlāk. Šī 19. gs. meistara uzturēšanās Krāslavā raksturo vēl vienu potenciālo baznīcas apdares autoru loku, no kuriem vairums vārdu joprojām palikuši nezināmi. Raksturīga gan paliek meistarū izvēle – arī tad, ja tas ir vietējā kultūrvīdē audzis un veidojies mākslinieks, tas ir profesionālis, akadēmiski izglītots speciālists: pasūtītāju interesēs ir piesaistīt labāko no iespējamās izvēles konkrētajā laikmetā.

17. Bijušā Krāslavas katoļu
klostera vārti. 1960

Īsi pieskaroties Krāslavas baznīcas arhitektoniskā veidola kontekstam, jāatceras, ka resursu ierobežojuma dēļ celtniecības laikā sākotnējais projekts tiek reducēts. Tā būvi arī vēlāk ietekmē gan Konstantīna Ludvika Plātera nāve (1778), gan cariskā politika konfesiju laukā, kas paredz "svešzemju" ticību ierobežošanu. Tādējādi Krāslavā nav tikusi uzbūvēta baznīcas divtorņu fasāde, kuras flankējošie torņi bijuši paredzēti "nedaudz augstāki par fasādi", bet ar fasādi tos savienotu arkas. Pēc šāda raksturojuma pirmās asociācijas Latgalē saistās ar Dagdas baznīcu un tās fasādes kompozīciju, kuras projekta autors līdz šim paliek nezināms. Bet tālākas konsekvences te pagaidām grūti saskatīt. Krāslavā pilnībā netiek uzcelts arī klostera komplekss. Tas kopā ar baznīcu bijis iecerēts kā ap iekšējo pagalmu noslēgta kompozīcija, taču šim telpiskajam risinājumam pietrūkst viena spārna izbūves. Šajā daļā 19. gs. bijušas vairākas saimnieciska rakstura būves un vārti.

Var meklēt arī tālākas sakarības Krāslavas kompleksa risinājumam, pārlūkojot zināmos pieminekļus vēsturisko kultūras tradīciju loka veidošanās ziņā tuvākajā reģionā. Arhitektūras vēsturnieki to jau ir mēģinājuši, un apsverams ir Jura Vasiljeva secinājums, ka tuvākais Krāslavas paraugs plānojuma risinājumā ir 1728.–1733. gadā celtā Varšavas vizītiešu klosterā Sv. Juzefa aizgādības baznīca, ko projektējis Karols Antonijs Baijs. Zināmu līdzību ar Krāslavu tās centrālā altāra veidojumā ar plastiski izteismīgo lielā ordera elementu lietojumu retabla būvē var atrast, taču, šķiet, tas vairāk attiecas uz vispārējiem principiem, kam sekojuši abu objektu autori, nevis uz konkrēta parauga izmantojumu. Vizītiešu baznīcas beztorņu fasādi 1754.–1763. gadā

18. Bijušā Krāslavas katoļu
klostera vārti. 1960

⁷⁰ Васильев Ю. Кра́слава.. — С. 430.

⁷¹ (...) zewnątrzna jego architektu-
ra porządku Jonickiego, przypomina
kościół rzymskie; po bokach
facyaty, dwie arkady z każdej
strony unosząc galerię, miały w
równiej linii łączyć kościół z wieża-
mi nieco od niego wyższymi,
stojącymi na ziemi; lecz te z
powodu śmierci fundatora, nie
zostały wzniesione. — O kościele
Krasławskim.. — S. 483.

⁷² Boberski W. Dzieje faru w
Witebsku.. — S. 41.

pārbūvējis Polijas karaļa arhitekts Jakubs Fontāna (1710–1773). Arī te – lai gan kopējā struktūrā tās aprises sasauca ar Krāslavu – fasādes veidojuma plastika ir atšķirīga: izteikti tēlnieciski barokāla Varšavas, atturīgi izsvērtā – Krāslavas gadījumā. Bez tam // *Gesù* tipa baznīcas fasādes risinājuma lokālas variācijas atrodamas arī tuvāk, un klasisks piemērs ir Viļņas Sv. Jāņa baznīca (pēc 1737) – Johana Kristofa Glaubica darbs. Kā Krāslavas baznīcas fasādes prototipu Vasiljevs nosaucis Jaunavas Marijas Polijas karalienes baznīcu Varšavā (1660–1681).⁷⁰ Līdzās monumentālajām, šoreiz plastiski atturīgākām portāla formām tās fasādes kompozīcijā un lielā ordera lietojumam te parādās arī divtorņu risinājuma variācija. Neredzot Krāslavas projektu, grūti spriest par to līdzību, jo zināms vien tas, ka Krāslavā bijis iecerēts tos ar arkādēm saistīt ar korpusu.⁷¹ Iespējamu ietekmju avotu un konteksta tālākai izziņāšanai der atcerēties to, ka ne tikai Fontānas dzimtas izcelsme liek domāt par šo arhitektu personiskiem kontaktiem ar Parako. Minētā Jakuba Fontānas jaunākais brālis Juzefs Fontāna jau kopš 1742. gada darbojies Vitebskas apgabalā, kur viņam piederējuši īpašumi.⁷² Diemžēl viņa nozīmīgākie darbi šajā Lietuvas lielkņazistes nomalē nav saglabājušies. Taču nevar izslēgt iespēju, ka tālākas arhīvu studijas var dot papildu ziņas par šī meistara darbu topogrāfiju un iespējamām ietekmēm arī Latgales arhitektūrā.

Patlaban var apgalvot vien to, ka kopumā atturīgi monumentālais, proporcijās izsvērtais Krāslavas baznīcas veidols šķiet pietiekami viengabalains un acīmredzot pieder viena arhitekta iecerei. Tas iekļaujas vēlā baroka arhitektūras stilistikas gultnē,